

“PAU EN LA NOSTRA ÈPOCA”?¹

Lev Trotski

4 de novembre de 1938

versió catalana feta per Alejo Martínez – alejomp@lycos.es - des de: “¿”Paz en nuestra época”?, en, *Escritos*, Tom X, Volum 1, Editorial Pluma, Bogotà, 1976, pp. 133-138.

Chamberlain ha proclamat que l’acord de Munic ha inaugurat “la pau en la nostra època”. Mai com fins ara la gran política fou tan empírica, tan cega, mai es conformà fins a tal punt simplement amb “viure al dia”, mai es satisféu tan ràpidament amb resultats tan efímers. L’explicació rau en què aquells que guien el destí del món, especialment a Europa, temen enfrontar-se amb el futur. Tota fórmula tranquil·litzadora, per buida que siga, respon a una exigència real. “Pau en la nostra època”? Sembla, doncs, que totes les disputes i convulsions de la política europea fossen producte únicament de l’existència atzarosa de Txecoslovàquia o que no s’hagen reunit a conversar cordialment els governants alemanys i anglesos. En realitat, quasi fa feredat observar la credulitat i la passivitat d’una opinió pública que es conforma amb aqueixes banalitats ensucrades que els serveixen les figures més autoritàries!

Recapitem l’abecé. L’essència de la crisi del món actual està condicionada per dues circumstàncies fonamentals. Primer, el capitalisme clàssic del lliure canvi s’ha transformat en capitalisme monopolista i ha superat fa ja temps les fronteres de l’estat nacional. D’aquí la recerca de mercats estrangers per als béns i capitals, la lluita per les fonts de matèries primeres i, coronant-ho tot, la política colonial. El segon factor històric és la desigualtat del desenvolupament econòmic, polític i militar dels distints països. S’ha detingut l’avanç dels primers països capitalistes com ara Anglaterra i França. Els de desenvolupament capitalista més recent, com ara Alemanya, els Estats Units i Japó han avançat un llarg tram. Com a conseqüència d’aquesta radical i febril alteració de la relació de forces cada vegada cal modificar amb més freqüència el mapa del món. L’acord de Munic no ha canviat res en aquestes condicions bàsiques.

Alemanya començà la guerra anterior amb la consigna: “El món s’ha dividit? Cal tornar a dividir-lo!” Els vint anys que seguiren a la guerra demostraren amb nova força la disparitat entre el pes real dels principals estats europeus i la part que els tocà en el repartiment del món disposat pel tractat de Versalles. L’opinió pública ingènua es sorprengué de la feblesa que demostraren les democràcies europees durant la recent crisi; el prestigi internacional del feixisme indubtablement s’elevà. Açò, no obstant, no es degué a característiques de la democràcia en si mateixa sinó al pes econòmic d’Anglaterra i, especialment, de França, en l’economia mundial. Els fonaments econòmics actuals d’aquestes

dues “democràcies” no es corresponen en absolut amb la grandària i la riquesa dels seus imperis colonials. D'altra banda, l'economia alemanya assolí restablir la seua dinàmica, temporalment paralyzada pel tractat de Versalles i, novament, comença a trencar les seues fronteres. No ens referim específicament a Itàlia perquè la guerra i la pau no estan en les seues mans. Fins que Hitler no arribà al poder, Mussolini romangué quiet com un ratolí. En la lluita per la supremacia mundial, està destinat a complir d'ara en avant el rol de satèl·lit.

Anglaterra i França temen qualsevol catàstrofe, ja que no tenen res a guanyar i tot a perdre. Per això el pànic les porta a fer tantes concessions. Però les concessions parcials només els garanteixen breus respirs, sense eliminar ni debilitar la font fonamental dels conflictes. Com a resultat de l'acord de Munic, les bases alemanyes a Europa s'han eixamplat mentre que les dels seus opositors s'han estretit. Si es prenen seriosament les paraules de Chamberlain cal suposar que el debilitament de les democràcies i l'enfortiment dels estats feixistes obre una “era de pau”. És evident que el cap del govern conservador no volgué dir açò. No obstant, a ningú, aparentment ni tan sols a ell mateix, li queda clar què ha volgut dir realment.

Hom podria parlar amb alguna justificació de la “pau de la nostra època” si les exigències de matèries primeres i mercats del capitalisme alemany quedaren satisfetes amb la incorporació dels “germans de sang” d'Alemanya o amb la seua influència creixent en el centre i el sud d'Europa. Però de fet, la incorporació de la regió del Saar, Àustria i els Sudets estimula les tendències agressives de l'economia alemanya. L'imperialisme alemany cerca en el pla mundial la solució de les seues contradiccions internes. No és casual, doncs, que el general Von Epp, el futur ministre de les futures colònies, seguint les instruccions de Hitler plantege, immediatament després d'oberta l'“era de pau”, l'exigència que se li tornen a Alemanya les seues antigues colònies. Com afirmen molts, Chamberlain pretén fer un gest “simbòlic”, és a dir no tornar-li a Alemanya *totes* (per descomptat que no!) sinó *algunes* de les seues antigues possessions, tornant a situar-la, així, entre les potències colonials.

Tot açò sona massa infantil, si no a burla. Abans de la guerra mundial les colònies d'Alemanya eren insignificants, però es trobà tan travada per les seues velles fronteres que intentà sumar-se al bàndol de l'explotació del món a través del conflicte bèl·lic. Per tant, recuperar les seues velles possessions ultramarines no resoldrà cap dels problemes del capitalisme alemany. Els vells trossos de terreny colonial dels Hohenzollern no li serveixen a Hitler més que de punts de suport per a la lluita per les “vertaderes” colònies, és a dir per la redivisió del món. Però aquesta nova divisió exigeix la liquidació dels imperis britànic i francès.

En aquest procés quedaran eliminades les potències colonials de segon o tercer ordre. La destructiva llei de la concentració val tant per als petits estats

esclavistes com per als petits capitalistes dins de cadascun dels estats. Per tant, és força probable que el proper acord quatrepartit es faça a costa de les colònies d'Holanda, Bèlgica, Espanya i Portugal. Però una altra vegada es tractaria només d'un nou respir.

I llavors? De cap mode es pot dir que Alemanya presente les seues exigències a un ritme lent i pacient. Fins i tot si Anglaterra i França decidiren liquidar-se a terminis, l'ofensiva alemanya cobraria noves forces. Més inclús, els Estats Units no podria romandre passiu davant d'una ruptura tan evident de l'“equilibri de forces” al món. Al colós nord-americà no li fa gens de gràcia la idea de trobar-se enfrontat a una Alemanya ama de les colònies i de les principals rutes marítimes. Per això utilitzarà tot el seu poder per tal d'empentar Alemanya i França a la resistència, no a la conciliació. I mentre Konoye, el príncep de Tòquio, ha proclamat la necessitat de “revisar tots els tractats en pro de la justícia”, és a dir en pro de Japó. És molt difícil que l'oceà Pacífic siga durant els pròxims deu anys una font de pau.

En els bons vells temps, només Anglaterra pensava en termes continentals. I pensava lentament, amb una perspectiva de segles. Actualment, tots els estats imperialistes han après a pensar en aqueixos termes. I els terminis ja no són de segles sinó de dècades o d'anys. Aquest és el vertader caràcter de la nostra època, que després de la reunió de Munic continua essent el d'un desenfrenat i violent imperialisme. Fins que els pobles no el destrüisquen continuarà partint, cada vegada amb més freqüència, el nostre ensagat planeta.

L'estat de l'economia alemanya exigeix a Hitler posar en joc al més aviat possible la seua força militar. D'altra banda, l'exèrcit necessita una postergació; és un exèrcit nou, i no tot en ell està coordinat i ajustat a les proporcions adequades. Però la contradicció entre aquestes dues exigències no es pot mesurar en dècades sinó en un o dos anys, tal vegada en mesos. Durant la crisi de Txecoslovàquia, Hitler impulsava mobilitzacions per a posar a prova les classes dominants d'Anglaterra i França. Des del seu punt de vista la prova fou un èxit magnífic. Els sectors que volien frenar-lo, cap massa fort com per a començar a fer-ho, quedaren decisivament afeblits. Quedà soscaçada l'oposició dels generals i els dirigents de l'economia d'Alemanya, i es donà un pas definitiu cap a la guerra.

Hitler no podrà repetir la seua jugada una segona vegada. Però sense dubtes explotarà els efectes d'aquest experiment, sempre tan fructífer, per a provocar un resultat oposat. En una nova crisi, quan mobilitze, tractarà de fer la impressió que només està amenaçant, aparencarà tramar una nova jugada, i després caurà sobre els seus adversaris amb tota la força dels seus exèrcits.

Mentre, els senyors de la diplomàcia estan acariciant una vegada més la idea d'un acord per a la limitació de l'armament. Els pacifistes com Jouhaux i Cia.,

complint amb el seu rol fonamental de social-imperialistes, s'arrosseguen darrere dels diplomàtics cridant al desarmament general. El poeta rus tenia raó quan digué:

Atresorem enganys que ens aixafen

més que milers de pesades veritats.

No obstant, aquests importants senyors no es menteixen tant a si mateixos com al poble.

Per tal d'aconseguir el suport dels pobles de tot el món, els estadistes anomenaren la guerra de 1914-1918 “la guerra que acabarà amb totes les guerres”. Des d'aleshores la frase ha adquirit cert sentit irònic. No caben dubtes que aviat la frase de Chamberlain “pau en la nostra època” adquirirà la mateixa amarga connotació irònica. Per la nostra part, analitzem el futur amb els ulls ben oberts. Europa, i amb ella tota la humanitat, marxa cap a la guerra.

¹ ... Aquest article també aparegué en *Hoy* del 19 de novembre de 1938 amb títol “Una ‘nova era de pau’?” [part de la nota de l'edició castellana]